

ТЕНДЕНЦІЇ У ФУНКЦІОНУВАННІ
ВІДАБРЕВІАТУРНИХ УТВОРЕНЬ
У МОВІ УКРАЇНСЬКИХ ЗАСОБІВ
МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

TENDENCIES IN FUNCTIONING
OF MADE FROM ABBREVIATION
FORMATIONS IN UKRAINIAN
MASS MEDIA LANGUAGE

Марина Навальна (Переяслав-Хмельницький)

Maryna Navalna (Pereyaslav-Khmelnytskyi)

У мові сучасної української періодики помітно активізувалося вживання відабредіатурних утворень. Це словотвірне явище є порівняно новим. У попередні періоди історії українського словотвору воно засвідчене тільки поодинокими випадками: *НАТО* – *натовський* – *натовець*, *СЕАТО* – *сеатовський* – *сеатовець*, які кваліфіковано як можливості різних інтерференцій.

У сучасному мовознавстві питання будови та класифікації відабредіатурних утворень залишаються дискусійними (Алексеев, 1979; Бойченко, 1982; Нелюба, 2007). Якщо в попередні роки вважали, що не від багатьох абредіатурних основ з'являються похідні слова загальномовного використання, то нині цю тезу заперечують, бо майже від усіх абредіатур можна утворити похідне за законами словотвору.

Найчисельнішу групу віабредіатурних одиниць становлять слова, що утворилися від назв-абредіатур партій, політичних блоків та громадських об'єднань. Цю тенденцію спостерігаємо в мові української періодики і на початку ХХІ ст.: *бютівець*, *нунсівець*, *унсовець* та ін. Але паралельно з ними помітно активізувалося вживання відабредіатурних іменників із суфіксом **-іст/-ист**, які синонімізуються з попередніми новотворами: *енденіст*, *неерніст*, *уенніст* та ін.

Мова української періодики чітко виявляє, як абредіатури підлягають законам асиміляції, узвичаюються, трансформуються в нові слова, що потрапляють до словникового складу. Деякі з них поступово сприймаються не як замітники словосполучення, а як звичне кореневе слово, що зумовлює й відповідні структурно-семантичні та морфологічні наслідки.

На основі назв-абредіатур партій, політичних блоків та громадських об'єднань постало чимало відабредіатурних прикметників за допомогою питомого українського суфікса **-ськ/-івськ-**: *бютівський*, *уернівський*, *унсовський* та ін.

Прикметникові відабредіатурні лексеми можуть утворювати складні слова: *бютівсько-нунсівський* та ін. Напр.: «Журналісти придумали чергову *бютівсько-нунсівську* брехню» («Газета по-українськи», 4.04.2008). Такі лексеми складні для сприйняття споживачеві інформації. Їх використовують автори аналітичних статей суспільної, подекуди філософської тематики.

Деякі оказіональні віабредіатурні утворення нерідко стають засобом глузування з когось-небудь, породжують гру мовних елементів і відповідні

In the language of modern Ukrainian periodicals noticeably is intensified the use of made from abbreviation formations. This word building is a relatively new phenomenon. In previous periods of the history of Ukrainian derivation it is certified only by isolated cases: *НАТО* – *натовський* – *натовець*, *СЕАТО* – *сеатовський* – *сеатовець*, which are qualified as the possibilities of different interferences.

In modern linguistics the questions on structure and classification of made from abbreviation formations remain debatable. In previous years it was believed that only from few abbreviated bases appear derivatives of general language use. Now this idea is rejected because from almost all acronyms derived words can be formed under the laws of word-formation.

The largest group of made from abbreviation units make words which are formed from the abbreviated names of parties, political blocs and public associations. This trend is seen in Ukrainian language periodicals at the beginning of the XXI-st century: *бютівець*, *нунсівець*, *унсовець* and others. But along with them was noticeably intensified the use of formed from abbreviation nouns with the suffix **іст/-ист**, that are synonymized with previous new formations: *енденіст*, *неерніст*, *уенніст* and others.

Language of Ukrainian periodicals clearly shows how the abbreviations correspond to the laws of assimilation, become usual, transform into new words that fall into vocabulary. Some of them gradually perceived not as substitutes of word-combination, but as usual root words that determine the appropriate structural-semantic and morphological consequences.

Based on the names-abbreviations of parties, political alliances and public associations are formed many made from abbreviation adjectives by using specific suffix **-ськ/-івськ-**: *бютівський*, *уернівський*, *унсовський* and others.

Adjectivised, made from abbreviation lexemes can form compound words: *бютівсько-нунсівський* and others. E.g.: «Журналісти придумали чергову *бютівсько-нунсівську* брехню» («Газета по-українськи», 04.04.2008). These lexemes are difficult for consumer's understanding of information. They are used by authors of analytical articles related to public, sometimes philosophical topics.

Some occasional made from abbreviation formations often become a means of making fun of someone, generate linguistic elements playing and corresponding association ranks, which serve as good emotional and expressive means cf.: *сцек*, *енденець*.

асоціативні ряди, що слугують добрим емоційно-експресивним засобом, пор.: *сцек, ендепсц*.

Досить велику тематичну групу становлять видабравіатурні утворення, які означають представників правоохоронних, силових органів, органів контролю. У цій та деяких інших тематичних групах спостерігаємо широко відомі словотвірні ланцюжки «заклад, установа, організація – особа» (Нелюба, 2007: 166). Зазвичай це іменники, утворені за допомогою питомого українського суфікса **-ник** (*еменесник; емзеесник*).

Видабравіатурні утворення в мові періодики мають неоднакове написання, що свідчить про відсутність ustalених норм. Ті самі слова можуть писати в лапках і без них.

У тематичній групі видабравіатурних іменників, що означають представників правоохоронних, силових органів, органів контролю, наявні деривати із суфіксом **-ець/-івець**, утворені нерідко від спільних аббревіатур, пор.: *убозівець, еменесівець і еменесник* та ін.

Якщо в попередні роки в тематичній групі аббревіатур – назв міжнародних та міждержавних союзів спостерігалася тенденція до творення слів, що означають представників та членів цих організацій (*есендівець, сеатовець*), то на початку XXI ст. активізувалося творення та вживання видабравіатурних прикметників із суфіксом **-ськ/-івськ-**: *есендівський, есєівський, еєпівський, сотівський* та ін.

Деякі видабравіатурні іменники мають різне графічне відтворення базових аббревіатур, пор.: *УНІАНівець* та *уніанівець*; *УБОЗівець* та *убозівець*.

На початку XXI ст. в мові української періодики помітно активізувалося вживання нових видабравіатурних утворень. Вони становлять три великі тематичні групи найменування осіб, утворених від назв-аббревіатур 1) партій, політичних блоків та громадських і міжнародних об'єднань, 2) правоохоронних, силових органів, органів контролю, 3) організацій, товариств, установ тощо. Перша і третя групи постійно розширюють свій склад під дією позамовних чинників. Переважають суфіксальні лексеми, утворені від аббревіатур – назв партій, політичних блоків, громадських та інших об'єднань, організацій, установ, товариств. Деякі оказіональні видабравіатурні утворення в мові української преси слугують засобом глузування та іронії, нерідко вони надають публіцистичним матеріалам розмовності. Тематичні групи видабравіатурних лексем мають свої словотвірні особливості, що виявляються у виборі словотворчого суфікса.

Видабравіатурні іменники нерідко мають різне графічне відтворення базових аббревіатур, що засвідчує неусталеність їхнього написання та ускладнює сприйняття читачем.

Quite a large thematic group made from abbreviation formations, which mean representatives of police, power authorities, monitoring bodies. In this and some other thematic groups we can see well-known word-formation chains «заклад, установа, організація – особа». As a usual they are nouns formed with specific Ukrainian suffix **-ник** (*еменесник; емзеесник*).

Made from abbreviation formations in the language of periodicals have dissimilar writing, which indicate the absence of established norms. The same words can be written in quotes and without them.

Thematic group of made from abbreviation nouns that mean representatives of police, power authorities, monitoring bodies include derivatives with suffix **-ець/-івець** often formed from common abbreviations, cf.: *убозівець, еменесівець і еменесник* and others.

If in previous years in thematic group of acronyms – names of international and interstate unions were observed tendencies to creating words meaning representatives and members of these organizations (*есендівець, сеатовець*), at the beginning of the XXI-st century was intensified the creation and use of made from abbreviation adjectives with suffix **-ськ/-івськ-**: *есендівський, есєівський, еєпівський, сотівський* and others.

Some made from abbreviation nouns have different basic graphic reproduction of abbreviations cf.: *УНІАНівець* та *уніанівець*; *УБОЗівець* та *убозівець*.

At the beginning of the XXI-st century in the language of Ukrainian periodicals was noticeably intensified the use of new made from abbreviation formations. They are included into three big thematic groups of people's denomination formed from the names-acronyms 1) political parties, political blocs, public and international organizations; 2) police, power authorities, monitoring bodies; 3) organizations, associations, institutions and so on. The first and the third groups constantly expand its composition under extra-linguistic factors. Predominate suffixal lexemes formed from acronyms – names of parties, political alliances, public and other associations, organizations, institutions and companies. Some occasionally made from abbreviation formations in language of Ukrainian mass media serve as a means of ridicule and irony; they often give to journalistic materials spokenity. Thematic group of made from abbreviation lexemes have their word creative features that are found in the choice of word-building suffix.

Made from abbreviation nouns often have different graphic reproduction of basic abbreviations that certifies instability of their writing and make more difficult their perception by the reader.